

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Položaj primorskega učiteljstva. — A. Likožar: Kmetijski pouk v ljudski šoli. — Fr. Rožina: Sadjarstvo v ponavljavni šoli. — Književnost in umetnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Gospodarski program.

Položaj primorskega učiteljstva.

Gospod urednik! To vam je ples na Primorskem, da ga zlepa še ni bilo takega! In zakaj se gre, da je toliko prahu, da se visoko penijo naša primorska glasila in se pljuskaajo pene celo ob Ljubljano, kateri se napoveduje boj: Proč od Ljubljane!?

Kakor mravlja delavno slovensko učiteljstvo se je naveličalo stradati ter glasno kliče po drobtinici kruha. In zato tak vrišč. V ozadje je stopilo naše vprašanje. Roma locuta, causa finita — je vzkliknila naša „Edinost“, ko je odbor nekega učiteljskega društva v Istri ostro obsodil članek nekega tovariša, ki se je bil predrznil dvomiti o dobri volji naših poslancev, pomagati bednemu učiteljstvu. Causa vsega položaja in tudi nezaupnosti do naših poslancev je pač sramotno gmotno stanje; to ni še odstranjeno, torej tudi causa še ni finita in tudi ne bo, dokler ne dobimo, kar nam gre po božji in državni šolski postavi. Učitelj je doslej tlačanal v pravem pomenu te besede v šoli in zunaj šole. Kdaj bo konec te tlake? Tega nam doslej še nihče ni povedal. V zagovarjanju — pretoplem zagovarjanju naših poslancev je šlo naša časopisje predaleč, a je pozabilo menda hote na glavno: na škandalozno naše gmotno stanje.

Učiteljstvo na Primorskem je zdaj za eno izkušnjo modrejše: spoznalo je svoje časopisje, za katero je doslej storilo, kolikor mu je bilo mogoče. Naše časopisje se ni spelo višje, kakor da je konstatovalo, da je naše gmotno stanje res slabo in da bi bilo treba, ga izboljšati. Pazilo pa je na vsako malenkost, kje bi ujelo kako dvomno besedo, katera bi se dala obrniti proti učiteljstvu. „Edinost“ in „Soča“ prinašata uvodne članke in dopise in notice, v katerih se pobijajo po njih mislih krivi pojmi med učiteljstvom o naših poslancih. Pri tem postopanju pa so prišla naša glasila do kaj čudnih sklepov. Goriška „Soča“ strelja kar s topovi ter gromi s sumničenji na učiteljstvo zato, ker nima stvarnih ugovorov.

Pisarija naših listov je sploh že taka, kakor da bi bili naši poslanci polubogovi, a mi učitelji narodne smeti. In vendar mi nimamo biti našim poslancem doslej prav za čisto nič hvaležni, a poslanci pa nam za marsikaj: hodili smo v ogenj za nje po kostanj, da smo si večkrat opekli prste; agitovali smo za nje, svoje glasove jim dajali . . . a dobili nismo ničesar. Naše časopisje pa nas

sedaj tako obsipava, kakor da bi bili ali hoteli postati narodne izdajice. Fej, sram vas bilo! To je hvaležnost, da se Bogu usmili. „Edinost“ nas pita z agitatorji. Prav! Zdaj, ko agitujemo za borno skorjico kruha, smo „agitatorji“, a takrat, ko smo reš bili agitatorji za naše poslance, takrat se nam to ni štelo v greh? Kdo nam more zameriti, ako je dobre volje, da storimo vse mogoče, da bi dosegli primerno eksistenco? Senca nezadovoljstva pade na vsak način tudi na naše poslance, kateri so bili brezbrizni za naše razmere. Perite zamorca, kolikor hočete, črn ostane vendarle. To velja za goriške poslance v večji meri kakor za istrske. Med goriškimi — tudi sedanjimi — slov. poslanci so taki, ki nam niso naklonjeni, marveč so celo nasprotni našim zahtevam. To se je javno konstatovalo pri shodu v Gorici.

Razmere so postale res burne. Nasledek temu naj bo že kakoršenkoli; učiteljstvo, ki nič nima, nima nič izgubiti; ako tudi nič ne dobi, tudi prav nam, ako bo drugim. Dežela, ki je tako brezbrizna za svoje učiteljstvo kakor je Istra in Goriška, ni vredna, da ga ima. Šole zaprite, vi poslanci, pa bo mirna Bosna. Dežela bo srečna, ako bo imela le poslancev, četudi učiteljev ne bo imela. — Ko se poleže prvi vihar, ki divja sedaj proti nam v naših časopisih, se bomo potrudili, da zberemo vse lepe cvetke, ki so se vsipale na nas trpine, težake v raztrgani gosposki suknji ter jih objavimo v spomin in nadaljnje naše ravnanje. Prosili smo — samo primeren košček kruha, a dobili smo od naših časopisov — škorpionov. To si hočemo dobro zapomniti za čase ob sili.

Prepričali smo se, da še vedno velja izrek starih Rimljanov: Kogar Bogovi sovražijo, ga naredo učiteljem — na Goriškem ali v Istri. Čast in hvala vsegamogočnosti deželnih poslancev — obeh narodnosti. V tem so si edini!

Kmetijski pouk v ljudski šoli.

Spisal **A. Likožar**.

(Dalje.)

Kmetovavcu je potrebno, da pozna svojo zemljo, katero obdeluje, zakaj on ima ravno z zemljo največ opravka. Učitelj naj bi učencem najprvo razložil, kako je rodovitna zemlja nastala in še neprenehoma nastaja. Vsako kamenje, najsi je še tako trdo, razpada,

ako pride v dotiko z zrakom, deževnico in z različno toploto. Ako kamenje razpade v majhne koščke, pravimo, da je sprsteno. Najmanjše dele sprstenelega kamenja imenujemo prst, nekoliko večje delce pa pesek (drobiž), ki še vedno razpada v prst. Vsaki prsti je pa primešanih tudi nekaj segnilih rastlinskih in živalskih ostankov. Kakor hitro kako kamenje začne razpadati, takoj se nanj naselijo različni lišaji, ki dobivajo živež nekaj iz sprstenelega kamenja, največ pa iz zraka.

Ko lišaji segnijo, je že toliko prsti, da se lahko naselijo mahovi. Med mahovi se kmalo prikažejo prve trave. Ko sta segnili mahovje in prva trava, je že toliko rodovitne prsti, da se lahko naselijo druge rastline. Vsaka strohnela rastlina pomnoži prvotno prst s snovmi, katere je prej sama iz zraka povžila. Med tem se primešajo prsti še razni živalski odpadki — in rodovitna zemlja je tu.

Zemlja pa ne ostane vsekdar na istem mestu, kjer je nastala iz sprstenelega kamenja, ampak jo deževnica odnaša. Ako je zemlja ostala tam, kjer je nastala, jo imenujemo prvotno zemljo. Prvotna zemlja se nahaja navadno na visokih legah. Po deževnici, potokih in rekah nanešena zemlja se pa imenuje naplavljená zemlja. Naplavljená zemlja je navadno bolj globoka in bolj rodovitna kakor pa prvotna zemlja.

Zemlja, katero kmetovavec obdeluje, je zelo različna. Ta različnost pa prihaja od tod, iz katere vrste kamenja je prst nastala in katere prsti se največ v zemlji nahaja. Naša zemlja sestoji po največ iz gline, apna in kremená; zato imamo glinasto (ilnato, apneno in kremenato) peščeno zemljo.

Glinasto zemljo imenujemo tisto, v kateri je vsaj polovico gline vseh sestavnih delov.

Čista glina se nikjer ne nahaja, ampak je vedno pomešana s peskom, apnom in s segnilimi rastlinskimi in živalskimi ostanki. Tudi železo je mnogokrat primešano glini in to ji daje rumenkasto ali rdečkasto barvo.

Ako je zemlja razmazna, mrzla in rada mokra, je glinasta zemlja. Glinasta zemlja se težko obdeluje, ker se preveč orala prijema.

Brazde se svetijo in postanejo trde, ko se posuše. Sploh je glinasta zemlja kepasta. Glina se zelo napije vode in tudi vlago obdrži, zato je prav dobra zmes med druge bolj suhe prsti, a če jo je preveč, je le premrzla in mokra in za marsikatero rastlino neprikladna. Kadar se glinasta zemlja posuši, zelo razpoka in to močno škoduje rastlinam.

Na glinasti zemlji ne obrodi dobra pšenica, oves, detelja in bob. Ako je glinasti zemlji primešanega dosti apna in peska, potem se veliko lažje obdeluje in je najrodovitejša zemlja za pšenico, ječmen in okopavine. Kmetovavci imenujejo glinasto zemljo sploh težko zemljo, kadar je pa glini dosti peska primešanega, pa pohlico.

Zemlja, v kateri se nahaja do polovice ali še več apna, se imenuje apnena zemlja. Ako bi bila zemlja iz samega apna, bila bi nerodovitna. Vsaki apneni zemlji je primešane nekaj gline, peska in segnilih rastlinskih in živalskih odpadkov. Apno sicer popije precej vode, a je ne obdrži dolgo, zato je apnena zemlja bolj suha in vroča. Rastline v apneni zemlji trpe skoro vsako leto sušo. Mokra apnena zemlja se maže, a kadar se posuši, se ne drži v kepah, ampak razpade v prah. Ako na suho apneno zemljo vlijemo kako kislino, takoj zašumi.

Ako je apnena zemlja primerno zmešana z glino, je prav rodovitna za vse pridelke. Posebno dobro obrodi na apneni zemlji lucerna in sploh detelja ter sočivje. Kmetovavci imenujejo apneno zemljo sploh srednje težko zemljo.

(Dalje prih.)

Sadjarstvo v ponavljavni šoli.*)

Spisal Fr. Rojina.

Glasno nalogo, ki mi jo je naložil slavní odbor našega učiteljskega društva v svoji zadnji seji, sem rešil glede na to, ako se odmeri kmetijstvu po eno uro na teden. Od 1. listopada do 31. sušca pride torej na ta predmet k večjemu 20 ur, od katerih sem odločil 15 ur za sadjarstvo, ker to je gotovo najvažnejša stroka kmetijstva, ki jo more učitelj z uspehom predavati in ker je tudi za kmeta ne manj važna kot poljedelstvo ali živinoreja. V vinogradnih krajih bo seveda učitelj odmeril največ časa vinarstvu, gotovo pa ne zanemarjal sadjarstva, ker je tudi tam razen vinogradov še dokaj praznega sveta, kjer bi dobro uspevalo sadno drevje.

Vsak izmed gg. tovarišev, ki je imel priložnost, poučevati kmetijstvo, je takoj uvidel, koliko več zanimanja imajo otroci za to kot za katerikoli drugi predmet, kar je čisto naravno, saj je marsikateri deček pomagal očetu pri cepljenju; šel je po ilovico, nanosil mahu, rezal srobrot za vezanje, plezal v vrh drevja po cepe itd. A on je smel le gledati očeta, ko je z nekako resnim obrazom in z umetniškim ponosom s pipcem ali pofkarjem prirezaval cepič, češ: „Jaz znam cepiti!“ — in navezala sta potem cepljencu kot zeljnata glava na debelo ilovice, mahu in povrh še kak star klobuk ali strgano hlačnico, katero je iznajdljivi sinek privlekel izpod strešnje. Deček je hodil potem pridno gledat, kdaj bodo cepi pognali; in nekega dne z veseljem očetu naznani, da sta pognala na petih cepljencih dva cepa, drugi pa so se posušili. Sedaj se je dečku zanimanje nekoliko ohladilo, samo enkrat se je še začudil neštevilni množici zelenih živalic, ki so mirno sedele na zavitih listih, a tudi tem se ni bilo treba več čuditi, zakaj, ko je slučajno zopet mimo prišel, je videl, da je cep odlomljen, a brihtni deček jo je takoj pogodil, mené: „To je pa gotovo naša dima storila!“ Ko je očetu povedal to novico, ga je ta potolažil, češ: „Saj sem vedel, da bo tako; cepil sem jih že več, ko še tebe ni bilo na svetu, in še sedaj nobeden ne raste, pa človeka to še ne izuči; sedaj ne bom več sam cepil, ampak kupil bom drugo pomlad drevesc, katera bova posadila!“ Pa spomladi je veliko denarja treba, drevesca je čas drugo pomlad kupiti, in navadno se odlaša to do sv. Nikole. Morebiti bi bil tudi sin tak, ko bi ne hodil nekda v šolo. So častne izjeme, posebno na Gorenjskem, in sploh se je zadnjih deset let na Kranjskem mnogo storilo za sadjarstvo, za kar imata slavná c. kr. kmetijska družba in šola na Grmu toli zaslug, vendar pa je še vsaj po nekaterih krajih sadjarstvo pomilovanja vredno. In ni čudno! Koliko pa je gospodarjev, ki znajo cepiti? No, pa saj je po več krajih kak mož „s posebno dobro doko“, kakor pravijo ljudje, in ta

*) O sadjarstvu v ponavljavni šoli je poročal pri nekem zborovanju radovljiškega učiteljskega društva g. Fr. Rojina, tedaj učitelj na Dobravi pri Kropi, sedaj nadučitelj v Šmartnem pod Šmarno Goro — ob času, ko se je ponavljavna šola že bližala koncu. Prihranili smo ta sestavek za čas ponavljavne šole, ker je bolj mogoče, da pripomore kakemu gospodu tovarišu k večjemu zanimanju za ta predmet. Uredn.

jim cepi po najmanj 5 kr. debelce. Malo predrago je to, pa naj bo, saj bo drevo nekoč več kot za tisočkrat povrnilo te stroške. Da bi jih le, pa sedaj je drevo še le cepljeno in srečno bo, ako bo odraslo vsem nevarnostim, ki ga še čakajo. Vprašam: „Koliko pa je mož, ki bi znali drevesca vzgojevati?“ Lahko rečem, ker sem prepričan, da prav malo. — Ako potujoč opazuješ drevje ob cesti, če ga je kaj, ali na bližnjih vrteh, boš opazil, da so skoraj samo tista drevesa prav vzgojena, ki so iz kmetijske družbe ali kake drevesnice, kar je pa kmet sam vzgojil, je večinoma prenizko in krevljasto. Ako te nekako srce boli, ko vidiš to ubogo, zanemarjeno drevje in na desni in na levi dovolj prostora — tu za pet, tam za deset in drugod za sto dreves — tedaj boš sklenil, da bodo tvoji učenci kdaj boljši sadjarji.

Takoj prvo uro jim zaneti zanimanje in ljubezen do sadjarstva in videl boš, da tvoj trud ne bo zaman. Povej jim napake, katere si opazil glede sadjarstva na vrteh njih očetov; opomni jih, koliko je še praznega prostora, kjer bi stalo še lahko toliko in toliko drevja, ki bi dajalo veliko množino sadja brez posebnega truda. Vprašaj dečke, koliko so dobili njih starši za sadje ali za tolkovec, in odgovorili ti bodo: 20, 30, 50 gld. in nekateri še več, drugi zopet nič, akoravno imajo tudi lepo posestvo. Obljubi jim, da jih hočeš naučiti drevesca cepiti in prav vzgojevati, ako bodo pazljivo poslušali, da bodo oni lahko zasadili vse prazne prostore s sadnim drevjem, ki bode dajalo obilo dobička. Kdor ima lepo posestvo in pridne roke, naj zasadi drevje, katero bo Bog blagoslovil, in videl bo, kako bo jeseni padalo lepo sadje z njega. Seveda iz nič ni nič, vsak naj si pomaga sam in Bog mu pomore; samo v nekem času je padala mana iz neba, sedaj najbrže ne bo več.

Najvažnejše sadje za kmeta so hruške in jabolka, zato naj se prične najprvo z vzgojevanjem teh. — Opomni se dečke, naj pri zavživanju jabolk in hrušek pešek ne mečejo proč, temveč naj jih hranijo na suhem kraju, a ne za pečjo, in do Božiča jih bo imel že vsak precejšen kupček; dobre so tudi pečke, ki se dobé pri napravljanju tolkovca v prešanju. Pove se jim, da je najboljši čas za sejanje pešek jesen in ako je jeseni, ko se je jelo sadjarstvo poučevati, tal, tedaj pelje učitelj učence na šolski vrt in vseje v njih pričujočnosti peške v vrsto, na zato pripravljeno gredico. Med tem se jim pove, da zemlja ne sme biti na novo s hlevskim gnojem gnojena, da pa je dobro gredico za malo ped na debelo z gnojem potrositi, seveda, ko so peške že vsejane, in spomladi se spravi gnoj pograbi raz gredico. Največkrat pa sredi listopada že tako zmrzuje, da se ne more isto jesen v pričujočnosti učencev sejati, in ker je mladina nestrpliva in bi malokateri deček prihranjene peške dobro shranil do druge jeseni, se jim razloži, kako se stratificira, zakaj in kdaj se to zgodi. — Ozelenele divjake je treba večkrat vpleti, jih razreščati in v vročini in suši zvečer zalivati, posebno hruškice, ker drugače jim postane listje črno-pikasto in se posuši. Jeseni, ko divjakcem listje odpade, se porujejo in povežejo v šopke, ter na vrtu zakopljejo. Spomladi se pikirajo, pove se, kako in zakaj. Omeniti je tudi, da gredice, kamor se pikiranci posade, ne smejo biti na novo s hlevskim gnojem pognojene, prav dober pa je kompost, saj ta je absolutno gnojilo, to je, da ima vse snovi v sebi, katere potrebuje rastlina v živem. Pove se, kako se napravlja kompost ter da mora biti dve leti star. Črez

leto naj se pikiranci večkrat oplevejo, črez zimo ostanejo v istih gredicah, spomladi pa se obrežejo. Jeseni, ko listje odpade, se izkopljejo in pokopljejo v klet, ali na tak kraj, da bodo pri rokah, kadar jih bo treba cepiti. Imamo torej divjake ali podloge, ki so rastle tri leta; preskrbeti nam je še čepov, vezila in smole. — Izmed jabolk je posebno dobra zimsko zlata parmena, izmed hrušek pa rumena tepka; pove se, zakaj. Ni sicer parmene povsod dobiti, a učitelj, ki ima znanje tudi med sadjarji, jih dobi obilo, in kar jih on ne porabi, razdeli jih boljšim učencem, če jih potrebujejo. Zametavati tudi domačih vrst ni, saj so nekatere prav izvrstne. — Najboljše vezilo je rafija in najpripravnejše bombaž nizke številke, zadostuje pa tudi posukana preja. — Smolo nabere učenci sami in jo prinesejo tudi učitelju, kolikor je potrebuje. Smole ne zna vsak kuhati, treba je zelo previden biti, da se pri vrenju gorljivih plini ne vžgo, ker se potem težko pogasi; če mogoče, naj se lonec ali ponev hitro pokrije in tako plamen zaduši, nikakor pa ne vode vlivati v razbeljeno smolo, ker je zelo nevarno. Najpripravnejše jo je kuhati na štedilnem ognjišču, najvarnejše pa na prostem na žerjavici. Učencem naj se pokaže, kako se kuha, naj bodo zraven, kadar učitelj pripravlja mazilo za svoje cepljenje, da vidi, koliko je treba špirta in lanenega olja ali voska. Kadar se priliva špirit ali laneno olje, naj ne bo smola prevroča, ker drugače skoraj vsa puhne iz lonca.

Preden se začne cepljenje vaditi, treba večkrat vzeto snov ponoviti, posebno mora vedeti vsak, kako se iz peške dobi podlaga. Potem pripravi učitelj do 1 cm debele kline, najsi bodo leskovi, bukovi ali kakoršnikoli, ki naj nado-meščajo podloge, nareže še cepičev, kakoršne more ravno dobiti in preskrbi vezila in smole. Učenci morajo prinesiti ostre nože s seboj, ki jih naj učitelj pregleda in pri vsakem opomni, jeli dober za cepljenje ali ne. Prvikrat bodo prinesli večjidel slabe nože, drugič pa gotovo boljše, ker po večkratni prošnji in — če ne drugače — tudi z nekoliko solzami se da kak stric omehčati, da posodi sitnežu svoj nožek, ki ga je kupil morebiti celo v Ljubljani. Potem se razdeli po en cep in eno podlogo vsakemu učencu, Učitelj naj vzame cep v levo roko in pokaže učencem kako se prime, kar potem vsi store. Pregledati mora, če vsi prav drže, naredi potem sam zarezo pod enim očesom, pokaže učencem, kje in kako globoko se zareže; učenci store hkrati isto. Nadaljuje se na ta način, dokler ni cep gotov. Seveda mora učitelj vedno pregledovati in popravljati, vendar pa bodo v kljub temu prvi cepiči slabo prirezani. Gledati mora na to, da v začetku vsi hkrati delajo, da ne rezljajo po svoje in brez pomisleka. Prireže se jih več zaporedoma, učitelj pa naj ne izgubi potrpežljivosti, ako opazuje kakega učenca in vidi, kako je neroden; saj bo vedno bolje. Kadar bodo cepiči vsaj prilično dobro prirezani, pripravi in prireže se tudi podloga. Učitelj mora vedno kazati, pregledovati in popravljati in proti koncu ure tudi komu nož malo pobrusiti. Vežejo tudi vsi hkrati, in ko je povezano, se vse pregleda in tu hvali, tam graja po zaslužanju. Ponavlja se tako cepljenje velikokrat po več ur; pozneje brez komande. Da se jim do prihodnje ure dva, tri, ali še več klinov za nalogo pcepiti, katere prinesejo v šolo pokazati. Učitelj jih razveže, da vidi, ako se med cepom in podlogo ne sveti, in ako je bilo delo povoljno, jim potem zopet ukaže zvezati in šele sedaj se v šoli zamažejo. Ako se na ta način ravna, dobé učenci toliko spretnosti, da bodo gotovo zmožni nekda samostojno cepiti.

Pa ne samo cepiti, znati morajo cepljence tudi v visokodebelna drevesca vzgojiti. Razloži se jim, kako se cepljenci sadé, in kako je ravnati z njimi v 1., 2., 3., 4. in 5. letu. Učitelj naj nariše prav spodaj table cepljenec in poganjke v 1. letu, naj pove, kako in kdaj se pencira, kdaj se vezilo prireže in kako je sploh skrbeti za drevesca v 1. letu. Pozabi naj nikar na listne ušice, katere naj se z roko pomečkajo, kar je najboljši način pokončevanja. Pozno v jeseni naj se listje posmuka, da prvi sneg ne polomi šibkih poganjkov; ako so slaborasla, naj se pozimi z gnojnico zalivajo. Opozori se učence na važnost gnojnice, katera se žalibog tako malo ceni, pa je kot hlevski gnoj in kompost absolutno gnojilo. Drugo pomlad se drevesca obrežejo; ko so poganki dovolj veliki, se pencirajo, drevca se večkrat oplevejo in ušice zatirajo. Tako se dela tudi v 3. letu. V 4. letu se pencirajo vsi poganki razen petih najvišjih, ki se odločijo za krono. Peto leto spomladi ali tudi lahko jeseni 4. leta se obrežejo ostanki penciranih poganjkov, krona pa se prireže tako, kakor je povedano v Pirčevi knjigi. Učitelj naj potem ponovi vso vzgojo najmanj tri do petkrat, naj razumljivo in natančno riše in razlaga in ako je tako storil, dosegel je, kar je želel: otroci bodo znali sedaj cepiti in cepljence pravilno vzgajati, o čemer se bo tudi prepričal, ako pokliče učenca k tabli, ter ga kar vpraša, kako bo iz peške vzgojih drevce. In ta bo brez premišljevanja prišel: „Vsejal bom peške i. t. d.“ Seveda učenec ne bo tako gladko govoril in tako risal kot učitelj, ki mora vso vzgojo takorekoč v malem prstu imeti, a spravil bo z vprašanji polagoma vse iz njega. Ako je vprašani učenec kaj pozabil, naj mu pomagajo drugi, in vsi skupaj bodo vzgojili drevce na — tabli. Sicer v šoli le na tabli, pa če vedó in umejó, kako se vzgojuje sploh, jih bodo mogli vzgojevati tudi nekoč v resnici. Ponovi in riše naj vso vzgojo več učencev, če čas dopušča, naj pridejo vsi, če jih je pa veliko, pa vsaj polovica na vrsto: najprvo boljši in naposled slabejši.

(Konec prih.)

Književnost in umetnost.

Šola v boju proti pijančevanju. — Po spisu „Wie kann durch die Schule dem zur Unsitte gewordenen Missbrauche geistiger Getränke entgegengewirkt werden? Preisgekrönte Studie von Victor v. Krauss“. Z dovoljenjem društva „Österr. Verein gegen Trunksucht“ prosto poslovenil Fr. G.*) V Gabrščkovih tiskarnici v Pulju je izšla lepa knjižica z gorenjim naslovom. Na 39 straneh razpravlja pisatelj o žganjepitju in sicer: pomen, nevarnosti in sredstva, s katerimi se je do sedaj skušalo odvrniti žganjepitje, posledice pijančevanja, boj šole proti alkoholizmu, naloga šole v Avstriji, obnašanje učitelja, vpliv učitelja na šolsko občino in na starše, sodelovanje učitelja pri prizadevanjih za zmernost, pouk v boju proti pijančevanju, pouk učit. naraščaja, pouk v ljudski šoli v boju proti alkoholizmu, naloga šolstvo nadzirajočih organov in končne opazke. Gradivo je prav zanimivo in tudi je pisano kaj umljivo tako, da spis utegne služiti toliko učiteljem pri izvrševanju njihovega poklica, kolikor tudi preprostemu ljudstvu, da bi spoznalo, kolika rana na telesu sedanje družbe je nesrečno žganjepitje. Cena knjižici je 60 vinarjev ter se dobiva pri gospodu pisatelju v Kranju. Prodaja se tudi v Gorici v Gabrščkovih tiskarnici.

Novi Robinson. Po pripovijesti Karla Cassau'a priredio Stjepan Širola. Karlovac. Naklada knjižare Ivana Sagana u Karlovcu. Cijena 20 novčičev.

*) Francišek Gärtner, učitelj v Kranju.

Novi ljubavni listar. Zbirka ljubavnih listov, pjesmica i rečenica za spomenar. Priredio Stjepan Širola. Karlovac. Naklada knjižare Ivana Sagana u Karlovcu. Cijena 20 novčičev.

Pobožni otrok. Vsakdanje molitve in pesmi. J. S. katehet. V Ljubljani 1898. Založila „Narodna Šola“ v Ljubljani. Cena v platno vezanemu izvodu 20 kr., kartonirano pa 15 kr. Poleg mašnih molitev so zbrane v lični in zelo pripravnih knjigi najpotrebnejše vsakdanje molitve, izpovedne in obhajilne molitve, litanije, križev pot itd. Na koncu so pridelane vse cerkvene pesmi, ki jih poje ljubljanska šolska mladina pri šolarskih mašah in sicer: štiri mašne pesmi, šest obhajilnih in sedem Marijinih pesmi, pesem Sv. Alojzija, zahvalna in cesarska pesem. Res lepo in pripravnostno molitveno knjigo — ki jo je potrdil knezoškofjski ordinarijat — prav toplo priporočamo slavnim šolskim vodstvom, da jo priporočajo na svojih šolah. Dobiva se pri „Narodni Šoli“ in pri vseh ljubljanskih knjigotržcih.

Koledarji. V zalogi g. Jos. Petriča so izšli jako lepi koledarji za leto 1899. in sicer: „Skladni koledar“ (cena à 60 kr., po pošti 65 kr.) in „Stenski koledar“ (cena à 25 kr., po pošti 28 kr.) Koledarji so jako lični in elegantni ter najlepši, kar je dosedaj izšlo slovenskih koledarjev. Zato jih prav toplo priporočamo slavnim šolskim vodstvom, krajnim šolskim svetom in sploh slovenskemu učiteljstvu tembolj, ker je gospod Petrič domača tvrdka.

Naši dopisi.

Iz Bele Krajine. (Slavnostna okrajna učiteljska konferenca v Črnomlju.) Dne 19. m. m. je imelo učiteljstvo črnomeljskega okraja povodom 50letnega vladanja Njega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. slavnostno konferenco. Dnevni red je obsegal slavnostno sejo in uradno učiteljsko konferenco. Ob 9. uri zjutraj so se zbrali pri slovesni sv. maši blag. g. c. kr. okr. glavar Jos. Orešek, blag. g. c. kr. okrajni šolski nadzornik Ant. Jeršinovic, blag. g. mestni župan črnomeljski Janko Puhek, blag. g. c. kr. kancelist in člen okrajnega šolskega sveta Janko Schweiger, mnogo odličnega povabljenega občinstva in učiteljstvo črnomeljskega okrajnega glavarstva.

Pri sv. maši je krasno pelo učiteljstvo, med drugim tudi „Te-deum“ in „Cesarsko pesem“. Po sv. maši smo se zbrali v veličastno okrašeni šolski sobi. Bajen vtisk je napravila nenavadna dekoracija šolske sobe. Soba, katere okna so bila zastrta z zavesami, je bila razsvetljena z mnogimi svetilkami in lampijoni. Na prednji steni je prostiral mogočna svoja krila zlati orel. V ospredju pa je na vzvišenem prostoru med cvetkami in zelenjem stala soha cesarjeva.

Točno ob 10. uri je otvoril g. c. kr. okrajni šolski nadzornik slavnostni del, spominjajoč se prežalostnega dogodka nepričakovane smrti preblage vladarice in zaklical njenemu spominu „Slava“! V znak sočutja je učiteljstvo vstalo. G. vodja črnomeljske šole Fr. Šetina je stavil nujni predlog, naj se potom c. kr. okrajnega glavarstva odpošlje vdanostna izjava do Najvišjega prestola, kar se je z burnimi „Živio-klici“ sprejelo. G. nadzornik izroči isto navzočemu c. kr. okrajnemu glavarju.

Potem nastopi slavnostni govornik g. Fr. Šetina, ki v vznesenih besedah opisuje cesarjevo delovanje tekom 50 let. Posebno povdarja njegovo hrabrost, pobožnost, dobrodušnost in vztrajnost ter sklene z besedami:

Bog ohrani, Bog obvari
Nam cesarja, Avstrijo!“

Navdušeno zadoni iz oduševljenih src trikratni „Živio“ in „Cesarska pesem“.

Preblag. g. c. kr. okrajni glavar Jos. Orešek izjavi, da prisostvuje z velikim veseljem današnji tihi slavnosti, uverjen, da prihajajo besede predgovornikove vsem in srca in da bode ne samo v šoli, marveč tudi v gospodarskem oziru neutrudljivo delujočemu belokranjskemu učiteljstvu stal na strani. Učiteljstvo mu zakliče „Živio“!

G. nadzornik omenja, da bi i tukajšnje učiteljstvo zgradilo rade volje mogočen spomenik; ker pa tega ne more, si je omislilo krasno knjigo, naslovljeno: „Spomenik 50 letnega vladanja presvetlega cesarja Franca Jožefa I. 1848—1898. Učiteljstvo črnomeljskega okrajnega glavarstva.“ V knjigi z lično cesarsko sliko so opisane vse šolske oblasti od najvišje do najnižje, vdanostna izjava in podpisi udeležnikov slavnostne seje. Knjiga se bode hranila v tukajšnji okrajni učiteljski knjižnici. Ko so se navzoči podpisali, je bil slavnostni del končan.

Uradna konferenca se je otvorila ob 11. uri. Gospod nadzornik kot predsednik konference, je omenil, da deluje v tem šolskem okraju 6 nadučiteljev, 21 učiteljev in 9 učiteljic. Omenja opazke glede pouka in nadziranja šol. Opazil je i letos nekatere pomanjkljivosti, vendar konstatuje, da pouk povoljno napreduje. Povdarjal je iz posameznih predmetov nekatere nedostatke, katere je opazil pri inšpekcijah.

Temu sledi poročilo g. Šetine o okrajni učiteljski knjižnici. V knjižnični odbor se izvolijo gg. Fr. Šetina Rud. Schiller in Iv. Demšar. Prvi predlaga, naj se pošlje prošnja okrajnemu šolskemu svetu za odpravo $\frac{1}{2}\%$ plače za knjižnico, kar se enoglasno sprejme. V stalni odbor so bili izvoljeni gg.: Fr. Šetina, Mat. Bartel, Fr. Gregorač in Fr. Lovšin. Na to se konferenca sklene. — Za spretno vodstvo zakliče učiteljstvo gosp. predsedniku konference „Živio“!

Ob 1. uri je bil banket v hotelu „Grad“. Napilo se je Njega Veličanstvu presvetlemu cesarju Francu Jožefu I. Za tem sta sledili napitnici c. kr. deželnemu predsedniku ekscelenci baronu V. Heinu in njega vzvišenosti Antonu Bonaventuri Jegliču, katerima so se odposlali brzojavnim potom izrazi visokega spoštovanja in vdanosti. Slednji je v toplih besedah brzojavnim potom odzdravil. Nazdravljalo se je potem še g. c. kr. okrajnemu glavarju Jos. Orešku, preč. g. dekanu Ant. Alešu, g. c. kr. okrajnemu šolskemu nadzorniku Ant. Jeršinovicu, preč. g. mestnemu župniku Mih. Klemenčiču, drugi tu zbrani duhovščini, mestnemu županu in drugim častnim gostom. Ta dan nani bode ostal vedno v najlepšem spominu.

Akopram je morala godba in streljanje izostati, vendar smo se radovali v prepričanju, da smo z veseljem storili svojo dolžnost in s trdnim zaupanjem, da nam Bog ohrani še mnogo let našega preljubega vladarja Franca Jožefa I.

Iz kranjskega okraja. (Blagoslovljenje nove šole.) Na Primskovem pri Kranju so dozidali letošnje leto za novo dvorazrednico prav lepo šolsko poslopje, katero se lahko ušteva med prve na daleč izven mej domačega okraja. Že lega sama na sebi je jako lepa. Mimo drži občinska, deželna in državna cesta; krog in krog poslopja se razširja nad 21 arov mereči vrt; iz stanovanja je krasen razgled na mesto Kranj, julijske Alpe, Karavanke in kamniške planine.

V četrtek, dne 6. vinotoka, je bila ta šola slovesno blagoslovljena in otvorjena. Ob 8. uri so se zbrali šolski otroci, občani in gostje kakor gg.: c. kr. okrajni šolski nadzornik Andrej Žumer, nadučitelj in deželnošolski svetnik Iv. Pezdnič, zastopnika učiteljstva v c. kr. okrajnem šolskem svetu Jos. Kragl in Jos. Traven, dalje gospoda iz Kranja, Ljubljane in mnogo gospic učiteljic ter gospodov učiteljev domačega okraja v cerkvi, kjer je prečastiti gospod dekan kranjski in konz. svetnik Anton Mežnarc, kateri je obenem tudi predsednik tukajšnjega krajnega šolskega sveta, opravil z asistenco gg. katehetov „Veni sancte spiritus“. Od tod je šel slovesni sprevod — na čelu mu šolska mladež z vihrajočo zastavo — k novi šoli, ki je bila okinčana z mlaji, s cesarskimi in narodnimi zastavami.

Blagoslovljenje se je vršilo samo v eni šolski sobi, katera je bila primerno okrašena. Po dokončanih cerkvenih obredih poprime najprvo besedo preč. g. dekan A. Mežnarc ter v krasnem govoru poklada najprvo otrokom na srce dolžnosti do šole, cerkve, staršev, učiteljev in duhovnikov. Potem se spominja vseh tistih, ki so z velikimi žrtvami pripomogli do tako krasnega poslopja. Končno izpregovori še do domačega učiteljstva nekatere tople besede, spod-

bujajoč jih, da bi ne upešali pri svojem sicer zelo težavnem vendar vzvišenem delu, ampak neumorno delali v prid in blagor mladine, v blagor celega naroda. — Zdaj nastopi g. c. kr. okrajni šolski nadzornik ter pozdravi navzoče v imenu c. kr. okrajnega šolskega sveta, navdušujoč zbrano ljudstvo za šolo in lijoč jim pravo ljubezen do nje v njih srca s posebnim poudarkom, da bode le takrat dosegla svoj zmoter, ako je ne opuste osamljene, ako se pridno posvetujejo z učiteljstvom in nikoli ne zamude skrbeti za to, da njihova mladina ne bode stradala dušne hrane, prepotrebne v dosego časne in večne sreče. V zaključku svojega nagovora se spomni še našega največjega dobrotnika, velikega prijatelja in zaščitnika ljudske šole, presvetlega cesarja Franca Jožefa I., kličeč mu z zbranimi vred mogočni trikratni „Živio“, pevci pa zapoje cesarsko pesem.

Končno se oglasi še tudi domači g. nadučitelj ter povdarja zbranemu ljudstvu imenitnost šole in dobre vzgoje za življenje. Opominja starše, naj podpirajo učiteljstvo pri težavnem delu, naj ne podirajo, kar se s teškim trudom zida v šoli, naj marljivo pošiljajo otroke v šolo, da ne poreko kdaj, da jim niso zapustili nikake dote, zakaj v šoli si pridobe bogastva, ki ga rja ne sne in tatovi ne ukradejo. V lepi paraleli naslika potem šolo in njeno delovanje z otrokovo vzgojo in duševnimi zmožnostmi, kličeč končno otrokom, staršem, učiteljstvu, šolski občini in vsem navzočim: Bog daj srečo!

S tem je bila slavnost v šoli končana, in podali smo se zopet v istem redu v cerkev, kjer je služil preč. gosp. dekan slovesno sv. mašo s „Te deum“. Po dokončani sv. maši, pri kateri so peli gg. učitelji domačega okraja pod spretnim vodstvom g. nadučitelja Iv. Pezdnič, zbrali smo se okrog bogato obložene mize, kjer so se slišale razne napitnice, vmes pa so nas zabavali neumorni gospodje pevci s krasnim petjem. Srčna radost je zavladala med nami, ko nas posetijo popoldne gospodje tovariši iz Ljubljane, g. J. Dimnik z gospo soprogo in g. Gangl, g. Režek je prišel zjutraj.

Le prehitro nam je potekel čas veselja. Ločili smo se z zavestjo, da je dodelano zopet poslopje, s katerim se bode delovalo za blagor domovine in za duševno povzdigo našega ljudstva.

Šolske sobe, pisarnica in soba za učila so v pritličju; prvo nadstropje pa je odmerjeno izključno za stanovanje nadučiteljevo, obstoječe iz treh sob, kuhinje, jedilne shrambe, poselske in pralne sobe. Poleg stanovanja nadučiteljevega ima učiteljica svojo sobo. Šolske sobe res niso velike 40m², a za tukajšnje razmere zadostujejo. Če bi kdaj nanesla potreba, se prizida k pisarnici primerni prostor in šola se razširi za en razred.

Iz Istre. Shod primorskih učiteljev dne 3. t. m. je bil dobro obiskan. Italijanski učitelji se niso udeležili shoda. Prišli so učitelji iz daljnih krajev: Tolmnskega goriškega okraja, Puljsčine in Kastavščine. Predsedoval je J. Valentič. Prisostvoval je vladni komisar. Na shod so prišli gg. poslanec Mandić, dr. Rybář in Kamuščić. Čudno se nam je zdelo, da ni došel, dasi je bil v Trstu, g. urednik „Soče“. O uredniku „Edinosti“ smo vedeli, da je na potovanju. Razpravljalo se je živahno; osobito živo so razpravljali učitelji z Goriškega. Zlasti je g. V. zanimivo razvijal bedo in položaj učiteljstva. Obsojal se je članek v „Soči“. Ukrenilo se je, da istrsko učiteljstvo izroči spomenico slovenskim deželnim poslan- cem v slovenskem, italijanskim pa v italijanskem jeziku.

Istrsko in goriško učiteljstvo pošlje deputacijo skupno na Dunaj. Ta ima nalogo pokloniti se Njeg. Veličanstvu presvetlemu našemu cesarju ob 50letnici Njeg. vlade in izročiti mu adresno o naših težnjah. Nadalje naj se deputacija pokloni in izrazi težnje naše: Ekscelenciji predsedniku ministrstva, naučnemu ministru ter predsedništvu „Slov. krščansko-narodne zveze“. Poslednjemu je priporočiti posebno, da bi skusilo s pripomočjo drugih klubov izprositi državno pripomoč za učiteljstvo. Deputacija ima torej nalogo do prejasne krone in vlade. Deputatom sta bila izvoljena za Istro: J. Valentič in J. Jakac. Goriški učitelji so imeli posebe še shod dne 3. t. m. v Gorici.

Dasi se učiteljstvo glede napada na naše poslance ne vjema z „Dixi“-jem, mu je treba vendar pripoznati, da je njegova zasluga, da se je učiteljstvo požurilo k hitremu delovanju. Morda bi se bila stvar še vlekla. In ker čas beži, bojimo se celo, da je še zdaj morda že kasno. Gospod dopisnik je imel sicer plemenit namen, samo preveč razburjeno je pisal, osobito glede poslancev, kakor je sam pripoznal v „Edinosti“ štev. 209. Našim istrskim poslancem se do sedaj ni izročila nikakva spomenica, kakor onim na Goriškem (Gosp. V. jih je kazal poln kovčeg). Tudi nam poslanci niso kazali antipatije, pač pa nasprotno. Videli bomo, kaj nam donese čas, potem bomo sodili in obsojali. Prepričani pa bodimo, da bodo iskali kakov modus, da se v tem obziru sporazume z italijanskimi poslanci, zakaj naše vprašanje je postalo jako resno in opravičeno.

Zamolčati pa tudi ne smem, da učiteljstvo obsoja oni osobni napad na „Dixi“-ja v „Edinosti“ štev. 204. Kaj ima vendar stvar z osebo? Razvidno je, da je bila osebnost že davno napeta in sedaj se je izrabila prilika. Sploh slovansko učiteljstvo nikakor ne sodi tako o njem, kakor ga napada in ovaja dopisnik. Saj je bil „Dixi“ večletni odbornik in je zadnja leta I. podpredsednik naše dične „Zaveze“.

Z Goriškega. Dočim goriška „Soča“, ki je veljala doslej za učiteljski list, brezobzirno napada in žali goriško učiteljstvo, ker se je drznilo oglasiti se za svoje pravice, sta priobčila „Slov. Narod“ od 4. t. m. in italijanski „Sentinela“ od 5. t. m. uvodna članka, v katerih se toplo potezata za naše pravice. Srčna hvala bodi na tem mestu izražena zlasti „Slovenski Narod“, ki je tudi „Soči“ povedal, kar ji je tikalo. Prevarjeno goriško učiteljstvo naj pa iz tega dejstva posname primerni nauk. Ni zadosti, da se je učiteljstvo odzvalo samo s protestom proti „Soči“, (v Trstu in v Gorici) ampak v stanovanje učiteljevo naj sploh „Soča“ več ne pride. Doslej ni niti najhujši naš nasprotnik pisal tako proti nam, kakor je učinil to bivši naš tovariš Gabršček! Kdor ne verjame, naj kupi „Sočo“ od 31. vinotoka 1898.

Sicer pa upajmo, da se že po novem letu preustrojita naša dva šolska lista v zmislu, kakor to nasvetuje tovariš s Kranjskega v „Popotniku“. Sedaj vidimo zlasti mi goriški učitelji, kako nujno potrebujemo svoj šolsko-politični list. Dokler se pa to ne uresniči, se oklenimo „Slov. Naroda“, ki nas in naše pravice tako toplo zagovarja.

„P.“

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gospod Ivan Petrič, učitelj v Rudniku, 240 gld.

Priporočena knjiga. Visoki c. kr. deželni šolski svet kranjski je opozoril glasom razpisa z dne 21. vinotoka t. l. štev. 2448 vse c. kr. okrajne šolske svete, da isti vplivajo, da se kupi za vse učiteljske in šolarske knjižnice J. Dimnikova slavnostna knjiga: „Zlati jubilej preljubega cesarja Franca Jožefa I.“ Založil J. Giontini v Ljubljani. Cena posamezno 30 kr., 100 izvodov 20 gld. Ta slavnostna knjiga je tudi zelo pripravna za obdarovanje otrok povodom praznovanja cesarjeve 50letnice; zato jo slavnim šolskim vodstvom in krajnim šolskim svetom kar najtopleje priporočamo.

„Mera je polna“! Pod tem zaglavjem se je „Edinost“ v 224. številki v podobi dolgega uvodnega članka razburila nad nami, ker smo se zavzeli za stradajoče primorsko učiteljstvo. No, mi imamo čisto vest, da smo storili svojo dolžnost, naj „Edinost“ zasukava naše besede, kakor ji drago, rečemo le, da bi nam bilo jako žal, če bi te dolžnosti ne izpolnili tako, kakor smo jo. Da smo ravnali prav, nam je najboljši dokaz današnji uvodni članek iz učiteljskih krogov s Primorskega in pa krepke besede, ki jih je zapisala „Domovina“ v 45. številki z dne 11. t. m. o učiteljskih plačah na Goriškem. Ta, učitelj-

stvu vedno prijazni in naklonjeni list piše: „Učiteljske plače na Goriškem so vnebokričeče. Svoj čas smo se potegnili za izboljšanje plač na Kranjskem, danes moramo povzdigniti glas za te, ker kažejo v umazani luči zaničerno gospodarstvo merodajnih faktorjev na Goriškem. Da se v Avstriji sploh ne najde podobnega zanemarjenega učiteljskega stanu kakor je na Goriškem, je gotovo, gotovo je pa tudi, da mora ta dežela te svoje turške razmere v XIX. stoletju izboljšati! Učitelji vendar niso — sužnji!“ — Istina je: Mera je polna! — In prav nič se ne bomo čudili primorskemu učiteljstvu, če vsled teh „turških razmer“ proglasi parolo: **proč od Trsta in Gorice — v Ljubljano!**

Umrla je velika vojvodinja Marija Antonija Toskanska v 84. letu svoje starosti. Bila je mati Ivana Ortha, nadvojvode Ivana.

Dva nova slovanska učna zavoda. Z Dunaja se poroča, da državni proračun za l. 1899. določa prvi donesek za ustanovitev hrvaške gimnazije v Pazinu in prvi obrok 100.000 gld. za ustanovitev češke tehnike na Moravskem.

Proti Lucheniju, morivcu naše cesarice, se je pričela obravnavati v Genfu dne 10. t. m. Pred sodiščem se je obnašal jako veselo, in ko je državni pravnik opisoval njegovo zverinsko veselje nad groznim zlodejstvom, je dejal Lucheni: „Prav ima“. Izpovedal je, da je nameraval umoriti vojvodo Orleanskega in bi naše cesarice ne umoril, če bi imel tedaj v žepu 50 frankov. Peljal bi se v Italijo in ondi zabodel italijanskega kralja. To bodo sedaj že drugi storili, če bi on mogel, bi storil zločin še enkrat. Luchenija so obsodili v dosmrtno ječo. Po obsodbi je zavpil: „Živela anarhija! Smrt aristokraciji!“ Po ostrenju mu bode s tem, da bode 6 mesecev zaprt v celici šest metrov pod zemljo. Ležal bode na slami, dva dneva bode dobil samo suh kruh in vodo in dva dneva navadno jetniško hrano. Za izpremembo mu določijo čez nekaj časa delo v delavnici, potem se pa zopet z nova začne postrežena kazen.

Luchenijeva ječa je 20 stopnic globoko v zemlji ter nima nikakega okenca. Samo v zgornjem delu težkih železnih vrat je nekaj lukenj, skozi katere prihaja zrak v ječo. Razen spletene slame, katera bo služila morivcu podnevi za stol, ponoči za postelj, ni nobene stvari notri. V tej ječi bode prebil Lucheni prvih šest mesecev; smel bo le vsakih 14 dni za eno uro na zrak.

Pismena vprašanja pri izpitu učne usposobljenosti na ženskem učiteljskem v Gorici: Iz pedagogike: Über Jugendlectüre, a) Wert und Gefahren derselben.

b) Grundsätze, welche bei der pädagogischen Leitung derselben zu beobachten sind im Hinblick auf die einschlägigen Ministerial-Verordnungen. Ta naloga se je ocenila obenem kot nemški spis.

Iz slovensčine: Črtice o minolem šolskem letu.

Realije: Iz zemljepisja: Prvine zemljepisnega pouka v nazornem pouku.

Iz zgodovine: Rudolf I. Habsburški. (Životopisna črtica). Za tiste, ki delajo izpit iz nemščine kot učnega jezika, nemški: Rudolf I. von Habsburg. (Ein Lebensbild).

Iz prirodopisja: Vrtnica. (Praktiški pouk v šoli).

Matematika: 1.) Občina si udolži 10000 K po $4\frac{1}{2}\%$, da si uravna hudournik. S tem delom si pridobi 1845 ha travnika, katerega da v najem po 65 K na leto; koliko dolguje občina še čez 4 leta, ako daje vsako leto čisti dobiček na račun dolga in v drugem letu 1000 K povrh?

2.) Koliko se plača danes za 8 obligacij po 200 K nominalne vrednosti po kurzu 20274 K z obresti po $4\frac{1}{2}\%$ od 1. vinotoka tega leta?

3.) Koliko korcev (opek) se potrebuje za streho 1265 m dolgo, 98 m široko, krito na štiri strani, ako je vrhnjak $\frac{1}{5}$ širokosti višji od kapa in ako se potrebuje za 1 m² 38 korcev?

Za obče ljudske šole z nemškim in slovenskim učnim jezikom so aprobeirani gospodje: Germ Fran, Germovšek

Mihael, Petras Henrik, Pristovšek Fran, Rapè Andrej, Recelj Alojzij, Svetlič Josip, Šijanec Ignacij, Šumer Henrik, Zemljč Maksimilijan; gospodični: Gorjanec Matilda, Koderman Josipina in sestre: Iglč Veronika, Kunst Bonaventura in Leitgeb Kerubina; z nemškim učnim jezikom gospoda: Primosch Matija, Wittinc Ivan in gospodična Wolff pl. Wolfenberg Lidija (slednja z odliko); s slovenskim učnim jezikom pa gospodična Vidmajer Matilda. Špecialni izpit za nemški učni jezik na ljudskih šolah je prebila gospodična Mosettig Marija.

S Krasa. (Deželni šolski nadzornik dalmatinski g. Mihael Zavadlal.) Razveselila nas je vest, da je naš rojak g. M. Zavadlal, c. kr. gimnazijski ravnatelj v Dubrovniku, imenovan deželnim šolskim nadzornikom za Dalmacijo. G. Zavadlal se je porodil v Klancu pri Gorjanskem v komenskem okraju. Leta 1876. je končal latinske šole v Gorici z odliko. Po končanih študijah na univerzi se je posvetil profesuri. Potem je bil profesor na celjskem gimnaziju in c. kr. okrajni šolski nadzornik. Še sedaj je tam pri učiteljstvu v blagem spominu. Štajerski učitelji so se s težkim srcem od njega poslovili. — Sedaj je imenovan deželnim šolskim nadzornikom za Dalmacijo, in mi se srčno veselimo tega imenovanja. Novi deželni šolski nadzornik je še mlad mož ter vešč slovenskemu, hrvaškemu, italijanskemu in nemškemu jeziku. Upamo, da prej ali slej nastopi službo deželnega šolskega nadzornika za Primorsko, zakaj on ima vse take lastnosti, sposobnosti in uglednosti, ki morajo dičiti deželnega šolskega nadzornika za našo pokrajino.

Za sposobnosti izpit se je pred izpitno komisijo v Mariboru oglasilo 9 kandidatov in 9 kandidatinj; ena kandidatinja je delala izpit iz francoščine. Pismeni izpiti so se vršili od 7. do 10. listopada. Teme so bile:

1. Iz pedagogike, obenem za nemški jezik: „Das Beispiel als Erziehungsmittel.“

2. Iz realij:

a) Der Blutkreislauf des Menschen. Skizzierung und logische Ordnung des Lehrstoffes für die Oberstufe einer gehobenen Volksschule. (Slovenci slovenski).

b) Die Kohlensäure. (Methodische Behandlung).

c) Erfindung der Buchdruckerkunst. Disposition des Geschichtsbildes und Skizzierung des Lehrstoffes (Oberstufe).

3. Računstvo:

a) Ein Messerschmied liefert einem Kaufmann 120 Bestecke à 84 h und bezieht von demselben 30 kg Stahl à 1 K 12 h; den Restbetrag bezahlt ihm der Kaufmann baar gegen 4% Sconto; wie gross ist diese Baarzahlung? (Slovenisch).

b) 8 hl kosten 528 K; wie viel kosten 5⁵/₈ hl? (Schlussrechnung).

c) Wie viel kostet die Pflasterung eines Hofes von der Form eines Trapezes mit den Parallelseiten 28,5 m und 23,7 m, die 12,4 m von einander abstehen, wenn 1 m Pflaster mit 43 K bezahlt wird? (Alle Aufgaben sind methodisch zu behandeln).

Naloga za pismeni usposobljenostni izpit pred ljubljansko izpraševalno komisijo. A) za meščanske šole, I. skupino, z nemškim učnim jezikom:

Iz pedagogike: 1.) Was hat Johann Ignaz von Felbiger als Schulorganisator in Oesterreich gethan, und welche österreichischen Schulmänner haben in seinem Sinne gewirkt?

2.) An Beispielen aus den drei Lehrgegenständen der gewählten Fachgruppe ist die formbildende Kraft des Unterrichtes zu zeigen. — Der Ausführung eines jeden Themas ist eine Disposition voranzustellen.

Iz nemškega jezika: Die Entwicklung des deutschen Dramas von Gottsched bis zu Schiller und Goethe (inclusive).

Iz zemljepisja: 1.) Worin liegt die Ursache des Wechsels der Jahreszeiten?

2.) Eine Wanderung auf der Grenze zwischen den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern und den Ländern der ungarischen Krone, (die Grenzlinie ist in die stumme Karte mit Tinte einzuzeichnen).

3.) Welchen Gang werden Sie bei der Betrachtung der Bodengestalt Asiens in der 1. Bürgerschulklasse einhalten.

Iz zgodovine: 1.) Übersichtliche Darstellung der Beziehungen der Babenberger zu den römisch-deutschen Kaisern.

2.) Welcher Lehrgang ist für den Geschichtsunterricht in der Bürgerschule vorgeschrieben? Welche vorzüge und welche Nachteile hat derselbe?

B) za obče ljudske šole.

Iz pedagogike, a) za nemški učni jezik:

1.) Anschauung, Denken und Sprechen sind in ihrem Zusammenhange in allgemeinen Umrissen zu zeigen.

2.) Die drei Hauptzeiten sind in methodischer Behandlung für die 2. Classe (2. Schuljahr) auszuführen.

b) za slovenski učni jezik:

1.) Kakšen mora biti slovnični pouk, da bode nazoren?

2.) Sklanja moških samostalnikov (obrazec jelen). Methodična obravnava.

Za računstvo: 1.) Jemand leiht 480 K zu 4¹/₂% und 4 Jahre später noch 450 K zu 5% aus; nach weiteren 6¹/₂ Jahren kündigt er beide Kapitalien und leiht dieselben sammt der mittlerweile aufgelaufenen Zinsen zu einem und demselben Zinsfusse aus. a) Wenn er nach 240 Tagen an Kapital und Zinsen 1346,49 K erhält, zu wie viel Procent hatte er das Kapital ausgeliehen; b) auf wie lange Zeit hätte er das Kapital ausleihen müssen, damit er an Kapital und Zinsen 1368,2 K erhalten hätte?

2.) Es werden 82 g Zucker à 68 K 36 h gekauft; der Käufer hat 170 K 70 h Spesen und will beim Verkaufe 350 K gewinnen; wie theuer muss er 1 kg verkaufen? Diese Aufgabe ist methodisch in der Form eines Stundenbildes zu lösen, hiebei sind die Fragen, welche sich auf die Auffindung der Rechnungsoperationen beziehen, praecis, alles andere in Schlagworten anzugeben.

3.) Trikotnik v računstvu. (Methodična obravnava).

Iz realij: 1.) Kako je prišla Kranjska pod Habsburžane? Kdaj, na kateri stopnji in kako je obravnavati to vprašanje na ljudski šoli?

2.) Baker. Methodična obravnava v 3. šolskem letu.

3.) Beim Verdünsten wird Wärme verbraucht. (Methodische Aufgabe).

„Der Süden“. Pred nekimi dnevi smo prejeli 6. številko edinega glasila v nemškem jeziku za koristi hrvaškega in slovenskega naroda, izhajajočega na Dunaju. Tudi ta številka ima prilogo. Vsebina je zopet jako zanimiva in bogata. List „Der Süden“ so, kakor znano, ustanovili gg. državni poslanci hrvaškega in slovenskega naroda ter zastopa odločno koristi imenovanih dveh narodov. A mimo tega se bori ta časopis dosledno za slovansko vzajemnost, ki nam jamči, da se bodo naši narodni idejali prej ali slej vendar izpolnili. List „Der Süden“ ima pa tudi nalogo, da na temelju resnice in prava seznanja tuji svet z našimi odnošaji in težnjami ter da pobija neresnico, katero o nas vedno razširjajo neprijateljski nam časopisi židovsko-nemški, madjarski itd. Odkriva pa tudi grozne krivice, ki se nam in Hrvatom godé. Od nas je odvisno, da zagotovimo obstanek temu neustrašenemu sobojevniku na publicistiškem polju ter da mupodamo tudi sredstva za ojačenje in potrební razvoj. Na Slovenskem je še v mnogih imovitih rodbinah, v kavarnah, gostilnicah itd. nemških, Slovincem in Slovonom sploh protivnih listov. Odstranimo ta židovsko-nemški otrov in naročimo se na list „Der Süden“. Ta list izhaja 1. in 15. vsakega meseca*) z obilno in zanimivo vsebino. Ker se mogó še številke od meseca vel. srpana prejeti, znaša naročnina do konca leta samo en goldinar. Uredništvo in upravníštvo je na Dunaju I. Plankengasse 4.

Jubilejska slavnost. Odredba naučnega ministrstva določa glede jubilejske slavnosti dne 2. grudna t. l. na vseh šolah, izvzemši visoke šole, sledeče: 1.) Jubilejska

*) Glej zadnjo številko našega lista!

slavnost se mora vršiti v dan 2. grudna; ta dan je pouka prost dan. 2.) Jubilejska slavnost obstoji iz svečane službe božje in šolske slavnosti. 3.) Svečane službe božje se morajo udeležiti vsi učitelji in šolska mladina. Kjer so krajevne razmere neugodne, se sme nižja skupina oprostiti te slavnosti. 4.) Po končani službi božji se zbero vsi učitelji in šolska mladina v šoli k šolski slavnosti. Kjer so razmere take, da bi nedostajalo prostorov, se sme nižja skupina tudi te slavnosti oprostiti. 5.) Pri šolski slavnosti razloži na primeren način otrokom šolski vodja (voditeljica), oziroma kak ud učiteljskega zbora poseben pomen dneva in vladanja cesarja. Slavnost se konča s tem, da zapoje otroci prvo kitico cesarske pesmi. Vse druge prireditve, deklamacije in petje naj z ozirom na globoko žalost zaradi smrti cesarice izostanejo. 6.) Kjer so krajevne razmere take, da bi nikakor ne bilo mogoče v dan 2. grudna obhajati cerkvene slovesnosti, se sme ta slovesnost preložiti na kak drug pripraven dan, šolska slavnost se pa mora 2. grudna vršiti.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1153

o. šol. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Kopanju je stalno podeliti mesto učitelja in voditelja s plačo urejeno po zakonu z dne 14. vel. travna 1898 dež. zak. št. 25.

Prošnje je poslati po predpisanem potu tukajšnjemu uradu do 30. grudna 1898.

C. kr. okrajni šolski svet Ljubljana, dne 15. listopada 1898.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka svota, ki jo odjemavec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
4. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
5. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
6. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
7. **Fran Ksay. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
8. **J. C. Mayer** — trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Kongresni trg.
9. **J. A. Skaberné** — trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
10. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
11. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfvovih ulicah v Ljubljani.
12. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
13. **Kavčič & Lilleg** — „Pri zlatorogu“ — trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
14. **Jeglič & Leskovic**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
15. **F. P. Vidic & Comp.** Tovarna lončenih peči in glinastih izdelkov, opekarna, zaloga stavbinskega blaga v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
16. **Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvom v Prešernovih ulicah št. 50 (nasproti novi pošti) v Ljubljani.

Banka „Slavija“ v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi slovenskih učiteljskih društev.“

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francšek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. peti vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.

Lastnik in založnik: „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“; tisk R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.



Slavnim krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom priporoča podpisana tiskarnica svojo z vsemi obrazi oskrbljeno zalogo

šolskih uradnih spisov

po najnižjih cenah in z zagotovilom točne izvršitve naročil.

Primerna darila!

Po znižani ceni se dobivajo v nje založništvu:

Pripovedke iz avstrijske zgodovine

Zelo primerno darilo šolski mladini o priliki jubilejskih slavnosti. Cena 30 kr. (preje 50 kr.)

3 luči in teme. Zložil E. Gangl.

Cena elegantno vezanemu izvodu samo 90 kr. Pri večji odjemi izdaten popust.

Pri stricu. Povest. Cena broš. izvodu 40 kr. Uč. izvodov ukup mnogo ceneje.

Po pošti 5 kr. več.

Tiskarnica R. Milič.

J. Giontinijeva knjigotržnica v Ljubljani

priporoča prav toplo p. i. krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom

Haardtov „Zemljepisni atlas“

za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom, predelala prof. S. Rutar in Fr. Orožen, 7 kart, broš. 30 kr.

Vsebine: 1.) Okolica Ljubljane, Gorice in Trsta. — 2.) Kranjsko in Primorsko, goro- in vodopisni zemljevid. — 3.) Kranjsko in Primorsko. — 4.) Avstrijsko-Ogrsko, goro- in vodopisni zemljevid. — 5.) Avstrijsko-Ogrsko. — 6.) Evropa. — 7.) Polute.

V kratkem izidejo ti-le slovenski zemljevidi: Haardt: „Monarhija Avstro-Ogrska“. — Za porabo v slovenskih šolah priredila prof. S. Rutar in Fr. Orožen. — Cena na platno napetemu zemljevidu v mapi: gld. 6·50, s palicami: gld. 7·50.

Haardt: „Nastenski zemljevid Evrope“. — Za porabo v slovenskih šolah priredil prof. Fr. Orožen. — Cena na platno napetemu zemljevidu v mapi: gld. 7·50, s palicami: gld. 8·50.

Haardt: „Nastenski zemljevid polut“. — Za porabo v slovenskih šolah priredil prof. Fr. Orožen. — Cena na platno napetemu zemljevidu v mapi: gld. 9—, s palicami: gld. 10—.

V zalogi je vedno: Haardt: „Nastenski zemljevid Palestine“. — Cena na platno napetemu zemljevidu v mapi: gld. 8—, s palicami: gld. 9—.

Bauer C. F.: „Nastenski zemljevid vojvodine Kranjske“, v slovenskem in nemškem jeziku. — Cena na platno napetemu zemljevidu v mapi: gld. 8—, s palicami: gld. 9—.

Vse predpisane šolske knjige, šolske potrebščine, učila in Grubbauerjevi šolski zvezki.

Ne zabite „Učiteljskega konvikta“!